

واکاوی مولفه‌های موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان از منظر مشاوران تحصیلی خبره

۱. راضیه ناظمی: دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
۲. علی مهرداد*: دانشیار، گروه روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. (ایمیل: alimahdad.am@gmail.com)
۳. زهرا یوسفی: استادیار، گروه روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

هدف این پژوهش واکاوی مولفه‌های دانش‌آموز موفق از منظر مشاوران تحصیلی بود. روش پژوهش تحلیل محتوای هیش و شانون (۲۰۰۵) بود. محیط پژوهش کلیه مشاوران تحصیلی خبره شهر اصفهان در سال ۱۴۰۲ بودند و شرکت کنندگان هشت مشاور تحصیلی خبره بودند که به شکل هدفمند و بر اساس ملاک‌های ورود و خروج انتخاب شدند. حجم شرکت کنندگان بر اساس اصل اشباع و ابزار انجام پژوهش مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. داده‌های گردآوری شده به کمک روش پنج مرحله ای هیش و شانون (۲۰۰۵) تحلیل شدند. نتایج نشان داد این مفهوم دو بعد و یازده خرده مفهوم دارد که عبارت بودند از: ۱) شیوه‌های دستیابی به موفقیت تحصیلی (با خرده مفاهیم مدیریت یادگیری دروس، مدیریت تکالیف، مدیریت روزهای امتحان، ارتباطات بین فردی مناسب و آگاهی و توسعه از سبک‌های یادگیری)، ۲) توانایی غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی (با خرده مفاهیم هدفمندی، ایجاد انگیزش درونی، کنترل تکانه و نظم دهی به زندگی). با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت مشاوران تحصیلی برای موفقیت دانش‌آموزان به هر دو بعد مذکور باید در مشاوره تحصیلی توجه کنند.

واژگان کلیدی: دانش‌آموز، موفقیت تحصیلی، تحلیل محتوا، مشاوران تحصیلی

نوجوانی دوره‌ای است که به فراز و فرودها، به یافتن هویت، به کشمکش نوجوان برای دستیابی به قدرت و استقلال از خانواده به نفوذ همسالان، افزایش قدرت تفکر انتزاعی و انتقادی شناخته می‌شود. همزمان با بلوغ جنسی و میل و کشش به جنس مخالف و انتظارات اجتماعی برای توجه به زندگی مسيرشغلی و انتظارات مدرسه و خانواده برای اقدام صحیح همه در کنار یکدیگر باعث می‌شوند تا نوجوانان بیش از پیش اضطراب را تجربه کنند، نگران باشند و یا آشفتگی‌های ارتباطی را با خانواده، همسالان و مدرسه تجربه کنند و در مدرسه به عنوان مهمترین مکان پاسخگویی به انتظارات اجتماعی دچار ضعف در عملکرد گردند و برچسب دانش‌آموز ضعیف یا ناموفق را یدک بکشند (Turner & Hodis, 2023). تجربه‌های گوناگون و نو و توانایی‌های نوجوانی به لحاظ شناختی و جسمانی و از سوی دیگر حساسیت‌های هیجانی می‌تواند باعث گردد که نوجوان از مسائل مدرسه غافل گردد؛ و توجهش به مسائل درجه دو و سه زندگی می‌تواند او را از تکالیف اصلی زندگی باز دارد و مانع تعهد او به تکالیف مدرسه شود و او را به سمت ضعف تحصیلی بیشتر سوق دهد (Turner & Hodis, 2023; Wood et al., 2019).

تاکنون متولیان و علاقه‌مندان به حوزه مشاوره مدرسه و مشاوره تحصیلی کوشیده‌اند تا به شیوه‌های گوناگون و شناخته شده به بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کنند. با این حال یکی از حوزه‌هایی که کمتر مورد توجه قرار گرفته است تجارب ارزشمند مشاوران تحصیلی در زمینه موفقیت تحصیلی است. تجارب مذکور می‌تواند برای کمک به دانش‌آموزان دیدگاهی کل نگر و موثر فراهم سازد. از این رو، هموارسازی مسیر دستیابی به موفقیت تحصیلی و شناسایی عوامل تعیین‌کننده در این امر، از اهمیت زیادی برخوردار است (Corcoran et al., 2018)؛ در این میان، از جمله این عوامل تعیین‌کننده، می‌توان به خودکارآمدی تحصیلی (Linnenbrink & Pintrich, 2019)، اشتیاق تحصیلی، عملکرد تحصیلی (Awang-Hashim et al., 2015)، اهمال‌کاری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی (Martin & Marsh, 2008) اشاره کرد (Haapala et al., 2020). پرواضح است که بروز هرگونه کاستی و اختلال در موارد مطرح شده می‌تواند موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را با چالش روبه‌رو کند. این در حالی است که موفقیت تحصیلی، نه تنها شرایط استخدام و موفقیت شغلی دانش‌آموز را در آینده فراهم خواهد آورد که باعث ارتقاء سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی، زندگی استاندارد و سلامت بیشتر نسبت به دیگران خواهد شد (Salarzadeh & Mahboubi, 2009). برعکس، عدم موفقیت در تحصیل می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات فردی و اجتماعی و انحراف از دستیابی به اهداف سیستم آموزشی باشد (Balkis & Duru, 2016; Balkis et al., 2013). بنابراین، طبیعی است که میزان موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، از مهم‌ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی باشد (Rezaei et al., 2016).

تاکنون مطالعات گوناگونی انجام شده است که حاکی از بهبود موفقیت تحصیلی به دنبال ارائه آموزش مناسب دانش‌آموزان است. در این راستا، پینگ و کیویت (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند که آموزش برنامه بهبود مهارت‌های شناختی به دانش‌آموزان، در بلندمدت می‌تواند منجر به بهبود موفقیت تحصیلی آنان شود (Peng & Kievit, 2020). همچنین، کاراداگ و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه خود نشان دادند که آموزش رهبری معنوی به دانش‌آموزان موجب ارتقا موفقیت تحصیلی آنان می‌شود (Karadağ et al., 2020).

کورکوران و همکاران (۲۰۱۸) نیز، در پژوهش خود نشان دادند که آموزش برنامه‌های یادگیری اجتماعی و عاطفی می‌تواند موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را در پی داشته باشد (Corcoran et al., 2018). در ایران نیز، خوی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی بیان کردند که آموزش خودکارآمدی تحصیلی می‌تواند موجب بهبود موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان و کاهش آسیب‌های تحصیلی شود (Khoyi-Nejad et al., 2020).

یکی از روش‌هایی که می‌تواند بر بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان موثر باشد آموزش‌های موفق شدن است. به طور کلی، موفقیت تحصیلی دارای دو بعد عینی و ذهنی است. بعد ذهنی، عبارت است از میزان رضایتمندی تحصیلی، رضایت‌بخشی تحصیلی، پایستگی تحصیلی و احساس موفقیت تحصیلی و بعد عینی شامل معدل، نظر والدین و معلمان و نظر خود دانش‌آموز در مورد وضعیت تحصیلی خود است (Hojjati et al., 2019). همچنین، موفقیت تحصیلی، شامل سه جز پیشرفت، رضایت و تداوم انگیزش است که تحت‌تاثیر سه عامل مهم، یعنی یکپارچگی دانش‌آموز، درگیری وی در امر تحصیل و مقدار انرژی فیزیکی و روانی که صرف تجارب مربوط به مدرسه می‌کند، قرار دارد (Ansari-Khoh & Ansari-Khoh, 2024; Sadeghi, 2021). لذا در صورتی که برنامه‌ی مداخلاتی، این عوامل اثرگذار را مورد توجه و هدف قرار دهد، تحقق بخشیدن به امر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نیز، محتمل خواهد شد. به هر حال همانگونه که مشاهده می‌گردد تا زمان نگارش این نوشتار پژوهشی به واکاوی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نپرداخته است. از این رو این پژوهش به کمک سنت پژوهش کیفی برآن بود تا با توجه به تجارب مشاوران تحصیلی خبره در خصوص کار با دانش‌آموزان موفق و ناموفق و ترکیب دانش و تجربه آنان، گنجینه ارزشمند تجربه علمی آنان را بر اساس مراحل دقیق، تبدیل به یک بسته آموزشی نماید بنابراین این پژوهش در کل به این سؤال مهم پاسخ داد که مولفه‌های موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره متوسطه چه هستند؟

روش پژوهش

برای دستیابی به مولفه‌های موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نظرات و تجارب مشاوران تحصیلی خبره در این زمینه مورد توجه قرار گرفت و به منظور تحلیل مصاحبه از تحلیل محتوا^۱ استفاده شد چرا که متن مصاحبه‌ها از پیچیدگی و مفاهیم یا مضامین پنهان برخوردار نبود که نیازی به تحلیل مضامین وجود داشته باشد، روش تحلیل محتوا از نوع طرح مرسوم^۲ بود. کلیه‌ی کدها و مفاهیم به طور مستقیم از مصاحبه‌ها استخراج شد.

در پژوهش حاضر محیط پژوهش مصاحبه با مشاوران تحصیلی خبره بود. مصاحبه با مشاوران خبره تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. مصاحبه‌ها در گروه متمرکز انجام شد به این ترتیب که از هشت مشاوره خبره خواسته شد تا در مصاحبه شرکت کنند و سپس سؤالات

توسط مصاحبه‌گر پرسیده شد و شرکت کنندگان تک تک پاسخ می‌دادند و چنانچه نکته جدیدی نداشتند نظرات همکاران خود را تایید می‌کردند. این مصاحبه گروهی چهار ساعت زمان برد.

ملاک‌های ورود عبارت بودند از:

مشاوران حداقل سابقه پنج سال مشاوره تحصیلی داشته باشند،
خواهان در اختیار گذاشتن تجارب و اطلاعات‌شان را داشته باشند؛
به خبرگی شهرت داشته باشند.

لااقل یک مشاور تحصیلی خبره دیگر او را بشناسد.

ملاک‌های خروج عبارت بودند از:

مشاوران نتوانند محتوای تجارب خویش را به یاد آورند؛
در هر زمان از مصاحبه تصمیم بگیرند از پژوهش خارج شوند.

جدول (۱) ویژگی‌های مشاوران تحصیلی خبره را که مصاحبه آنان تحلیل محتوا شد را نشان می‌دهد.

جدول ۱. خلاصه از ویژگی‌های دموگرافیک مشاوران تحصیلی خبره شرکت کننده

کد مشاور	تحصیلات	سن	جنسیت
۱	دکتری	۴۱	زن
۲	دکتری	۴۲	زن
۳	دکتری	۴۲	مرد
۴	دکتری	۴۸	مرد
۵	دکتری	۴۵	زن
۶	دکتری	۴۳	مرد
۷	دکتری	۴۴	مرد
۸	دکتری	۴۹	مرد

همانگونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود تمام مشاوران دارای مدرک تحصیلی دکتری، ۵ نفر مرد و ۳ نفر زن و گروه سنی

همگی بین ۴۰ تا ۵۰ می‌باشد.

در این پژوهش در بخش کیفی برای استخراج مولفه‌های موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. فرایند مصاحبه نیمه ساختاریافته به این صورت بود که قبل از انجام مصاحبه بر اساس ادبیات پژوهشی و نظری و نیز از طریق مشورت با اساتید راهنما و مشاور سؤالاتی در مورد کشف عوامل و علل موثر بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نوجوان تدوین شد و پس از دستیابی به اجماع نظر در این زمینه، فرم نهایی کلی مصاحبه تدوین و جلسات مصاحبه با تکیه بر سؤالات تدوین شده تنظیم شد. این مصاحبه حاوی سؤالاتی در زمینه موضوعات مهم در زمینه موفقیت یا شکست دانش‌آموزان بود. همچنین از سؤالات کاوشی مانند

(بیشتر توضیح بدهید یا نکته دیگری هست که بخواهید بگویید؟) بهره می‌برد. در پایان مصاحبه، از شرکت‌کننده‌ها درخواست شد تا اگر مطلب دیگری را برای تکمیل اطلاعات لازم می‌دانند بیان کنند تا مطلب مهمی از قلم نیافتد. با این حال سؤالات اجباری نبودند و شرکت‌کننده‌ها می‌توانستند به هر کدام از سؤالات که تمایل ندارند پاسخ ندهند و در طول فرایند مصاحبه همه مصاحبه‌ها ضبط شد. علاوه بر ضبط صدا، یادداشت برداری نیز صورت گرفت. گاهی مواقع این کار در حین مصاحبه و بلافاصله بعد از آن صورت می‌گرفت. کار دیگری که برای درک صحیح گفته‌های شرکت‌کننده‌ها صورت می‌گرفت این بود که غالباً گفته‌های آن‌ها به‌طور خلاصه بازگو می‌شد و از آن‌ها خواسته می‌شد تا صحت درک گفته‌های‌شان را تأیید کنند. مدت‌زمان طول کشیدن مصاحبه ۴ ساعت بود. مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با تمرکز بر روی موضوعات یا نکات اصلی پوشش‌دهنده‌ی موضوع پژوهش، شروع شد. او به شکل اجرا در گروه متمرکز انجام شد.

برای رعایت اعتبار و پایایی نتایج، نکات زیر بر اساس نظر رز و جانسون (۲۰۲۰) به شرح زیر رعایت شد:

(۱) سودمندی که نشان‌دهنده آن است، که یافته‌های حاصل از پژوهش کیفی، سودمند و روشن‌کننده پژوهش مورد مطالعه است و با توجه به این که هدف این پژوهش، دستیابی به بسته‌ی دانش‌آموز موفق بود پس می‌تواند در جهت آگاهی‌دهی به نوجوانان و مشاوران تحصیلی و خانواده‌ها مؤثر باشد؛

(۲) تمامیت زمینه‌ای که نشان می‌دهد پدیده‌ی تحت مطالعه با توجه به زمینه، مورد بررسی قرار گرفت و به منظور رعایت این هدف در پژوهش حاضر تلاش شد تا با مصاحبه عمیق صدای این دسته از مشاوران شنیده شود تا زمینه مورد بررسی را کامل‌تر توصیف نماید و تجارب آنان همچون یک گنجینه سودمند مورد توجه قرار بگیرد؛

(۳) موقعیت محقق رعایت شد که محقق با درک جایگاه خویش تأثیر ناآگاهانه بر تفسیر مصاحبه‌ها نداشته باشد. در این پژوهش محقق تلاش کرد، تا با آگاهی از جایگاه خویش، از هر گونه سوگیری در انتخاب آزمودنی‌ها، تحلیل و تفسیر مصاحبه‌ها پرهیز نماید، همچنین با کمک گرفتن از یک متخصص دیگر در تحلیل‌ها، از هر گونه تأثیر ناآگاهانه بر تفسیرها و تحلیل‌ها پرهیزد.

(۴) روش گزارش. منظور از ملاک سبک گزارش، سبکی است که سایر متخصصان و بهره‌برداران از آن به خوبی بتوانند نتایج پژوهش را درک کنند. در این پژوهش تلاش شد تا گزارش‌های کیفی به شکل جدول و نموداری درآید تا فهم آن آسان گردد؛

(۵) سه سوسازی محققین یعنی افراد مختلف کدگذاری و تحلیل داده‌ها را انجام دهند. در این پژوهش مصاحبه توسط محقق کدگذاری و تحلیل داده‌ها توسط محقق، استاد راهنما و یک متخصص کدگذاری پژوهش‌های کیفی انجام شد.

پس از اخذ مجوز و هماهنگی‌های لازم، محقق با راهنمایی استاد راهنما و مشاور و براساس ملاک‌های ورود و خروج و به شیوه‌ی هدفمند مشاوران تحصیلی خبره را انتخاب و پس از ارائه دعوتنامه و کسب موافقت آنان، در فضای مرکز مشاوره مورد مصاحبه قرار گرفتند.

به منظور تحلیل داده‌ها و با توجه به اینکه محققین درصدد یافتن مفاهیم زیربنایی موفقیت دانش‌آموزان بود، از روش تحلیل محتوای مرسوم هیش و شانون (۲۰۰۵) استفاده شد که مراحل آن به شرح زیر است:

۱) کلیه واحدهای مفهومی مصاحبه‌ها منتخب استخراج شد؛
۲) در این مرحله مصاحبه‌ها خط به خط مطالعه شد و واحدهای مفهومی به شکل کدبندی اولیه استخراج شد،
۳) به منظور بررسی همسانی کدبندی‌ها و مقوله‌بندی‌ها با متون، مفاهیم مستخرج توسط استاد راهنما و مشاور پیش بررسی شد؛

۴) اعتبار و پایایی کدبندی توسط کلیه اعضای تیم پژوهشی به جز دانشجو انجام شد (متخصصین)؛ به این ترتیب که پاراگراف‌های مستخرج از مصاحبه به همراه کدبندی به سمع و نظر اساتید راهنما و مشاور و یک متخصص تحلیل کیفی رسید و در آخرین مرحله؛

۵) نتیجه‌گیری بر اساس کدبندی و مفاهیم توسط اساتید راهنما، مشاور و متخصص کیفی تایید شد. لازم به ذکر است این طرح زمانی کاربرد دارد که نظریه‌ها و متون پژوهشی مربوط به موضوع مورد مطالعه موجود باشد و یا مصاحبه حاوی مطالب و مضامین پنهان نیست. کلیه کدها و مقوله‌ها به طور مستقیم از مصاحبه‌ها استخراج شد.

یافته‌ها

✓ به منظور تحلیل داده‌ها در بخش اول از روش تحلیل محتوای مرسوم هیش و شانون (۲۰۰۵)

استفاده شد که مراحل آن به شرح زیر است:

۱) کلیه واحدهای مفهومی متون منتخب استخراج شد؛
۲) در این مرحله متون خط به خط مطالعه شد و واحدهای مفهومی به شکل کدبندی اولیه استخراج شد،
۳) به منظور بررسی همسانی کدبندی‌ها و مقوله‌بندی‌ها با متون، مفاهیم مستخرج توسط استاد راهنما و مشاور پیش بررسی شد؛

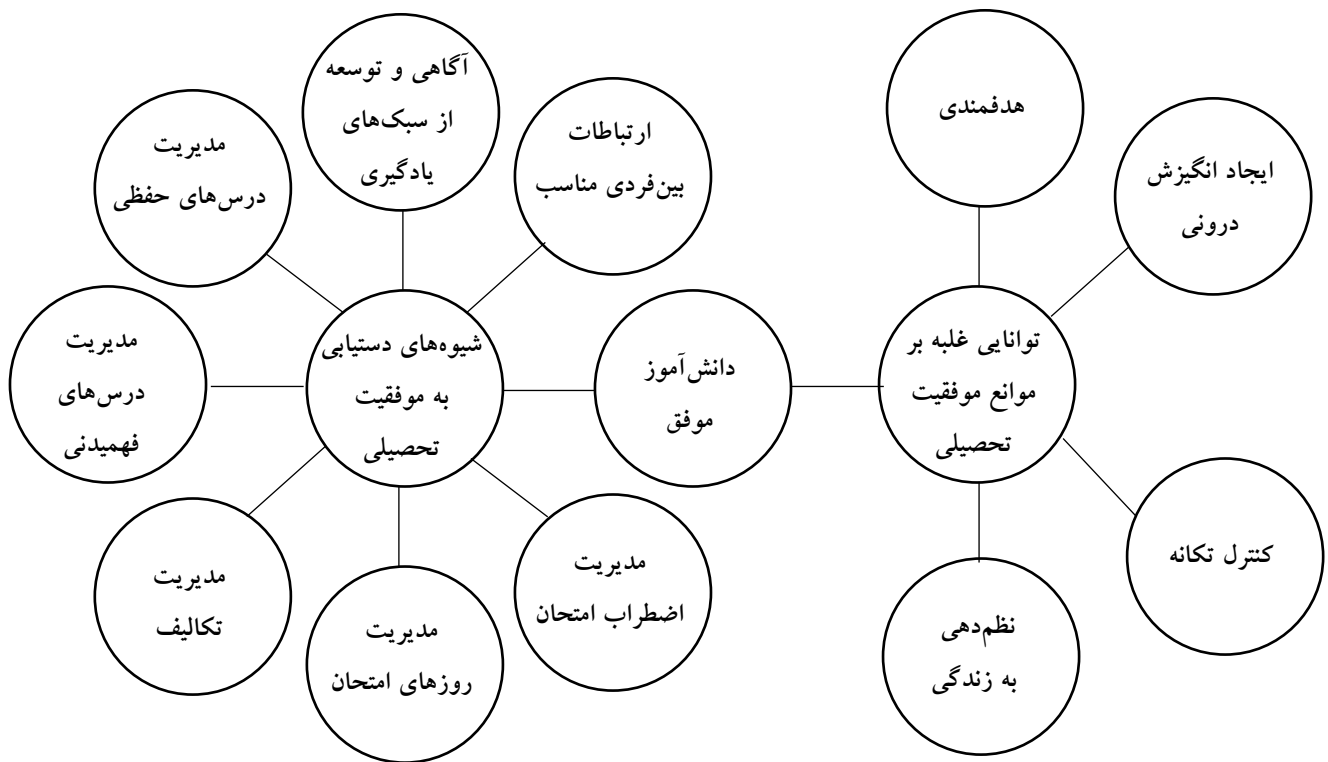
۴) اعتبار و پایایی کدبندی توسط کلیه اعضای تیم پژوهشی به جز دانشجو انجام شد (متخصصین)؛ به این ترتیب که پاراگراف‌های مستخرج از متون به همراه کدبندی به نظر اساتید راهنما و مشاور و یک متخصص تحلیل کیفی رسید.

و ۵) نتیجه‌گیری بر اساس کدبندی و مقوله‌بندی‌ها توسط اساتید راهنما، مشاور و متخصص کیفی تایید شد و مفاهیم و خرده مفاهیم ارائه شد. حاصل چهار مرحله‌ی اولیه و اتمام مرحله پنجم در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. تحلیل محتوای استقرایی متون دانش‌آموز موفق بر طبق روش هیش و شانون (۲۰۰۵)

خرده مفاهیم	مفاهیم اصلی	ابعاد
آینده نگری برنامه ریزی مسئولیت پذیری خودکارآمدی	هدفمندی	توانایی غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی
انجام اقدامات کوچک داشتن مرز زمانی برای انجام کارها توجه به فواید درس خواندن دیدن چالش به عنوان فرصت داشتن دوستان با انگیزه برخورداری از ذهنیت رشدی پذیرش شکست به عنوان بخشی از مسیرنوجوانی توجه به فواید درس خواندن نظم دهی بازداری سازمان دهی شروع کار کنترل رفتار کنترل توجه و تمرکز نظارت بر برنامه‌ها مدیریت عوامل مخل نظم دادن به زندگی شخصی نظم دادن به حضور در فضای مجازی داشتن تقویم زندگی مدیریت پول توجیبی قراردادن یادآورها در محیط تشخیص محدودیت‌ها دوری از رفتارهای پرخطر توانایی دوست یابی مناسب مقابله با فشار همسالان توانایی تعامل مناسب با معلمان توانایی رعایت قوانین مدرسه خودآگاهی از سبک یادگیری توانایی بهره گیری از سایر سبک‌های یادگیری توانایی توسعه سبک‌های یادگیری	ایجاد انگیزش درونی کنترل تکانه نظم دهی به زندگی	
نحوه مطالعه درس‌های حفظ کردنی نحوه مطالعه درس‌های فهمیدنی چگونگی زمان بندی برای تکالیف چگونگی مدیریت انجام انواع تکالیف چگونگی مدیریت اضطراب به هنگام امتحان مدیریت اضطراب امتحان در طول ترم توجه به سبک زندگی در امتحان آشنایی با چگونگی امتحان دادن برای انواع دروس	ارتباطات بین فردی مناسب آگاهی و توسعه سبک‌های یادگیری مدیریت یادگیری دروس مدیریت تکالیف مدیریت اضطراب امتحان	توانایی غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی شیوه‌های دستیابی به موفقیت تحصیلی

همانگونه که در جدول (۲) مشاهده می‌گردد تحلیل محتوای مصاحبه با مشاوران تحصیلی در خصوص موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد این مفهوم دو بعد و یازده خرده مفهوم دارد که عبارت بودند از: (۱) شیوه‌های دستیابی به موفقیت تحصیلی (با خرده مفاهیم مدیریت یادگیری دروس، مدیریت تکالیف، مدیریت روزهای امتحان، ارتباطات بین فردی مناسب و آگاهی و توسعه از سبک‌های یادگیری)، (۲) توانایی غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی (با خرده مفاهیم هدفمندی، ایجاد انگیزش درونی، کنترل تکانه و نظم دهی به زندگی). شکل زیر شمای کلی مفاهیم موفقیت تحصیلی را از دیدگاه آنان نشان می‌دهد.

شکل ۱. شمای مفاهیم مستخرج از تحلیل محتوای کیفی دیدگاه مشاوران تحصیلی درباره‌ی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در مدرسه

در ادامه هر یک از مفاهیم اصلی و منطق آن به همراه خرده مفاهیم و مفاهیم پایه توضیح و مثال‌های مرتبط ارائه شده است. با توجه به نتایج در جدول ۲، از دیدگاه مشاوران تحصیلی برای موفقیت تحصیلی پایه و فونداسیون محقق شدن موفقیت توانایی، غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی است. علت انتخاب این مفهوم اصلی آن بود که مشاوران معتقد بودند درس خواندن نیاز به مهارت‌های پایه دارد که از کودکی آرام آرام در فرد شکل می‌گیرد و مدرسه نیز می‌کوشد تا آن‌ها را به کمک انتظارات انضباطی در دانش‌آموزان شکل دهد. به هر حال با افزایش سن دانش‌آموزان این مهارت آموزی باید توسط دانش‌آموزان خودآگاهانه تر گردد. این مفهوم اصلی حاوی چهار خرده مفهوم بود که عبارت بودند از: (۱) هدفمندی، (۲) ایجاد انگیزش درونی، (۳) کنترل تکانه و (۴) نظم دهی به زندگی.

۱. هدفمندی یکی از خرده مفاهیم مهم در این بخش بود که به دانش‌آموزان کمک می‌کرد تا ضمن داشتن جهت‌گیری آینده اندیش باشند و محرک‌های حواسپرتی را کنترل نمایند و همچنین ملاکی برای ارزیابی خودشان در اختیار داشته باشند. این مفهوم اصلی شامل این مفاهیم پایه بود:

✓ آینده‌نگری

«اگر دانش‌آموز در زمان حال زندگی کند و متوجه نشود که جامعه با انتظارات سنگین منتظر اوست او فرصت‌ها را از دست می‌دهد و هدفمندی به او کمک می‌کند تا این مهم را درک کند»

✓ برنامه‌ریزی

«امروزه بیش از گذشته محرک‌های حواس‌پرتی وجود دارد مانند گوشی موبایل، فیلم، انیمه‌ها و از این چیزها اگر نوجوان نتواند برنامه‌ریزی کند و مطابق آن عمل نماید، طبیعتاً اسیر اینگونه چیزها می‌شود»

✓ مسئولیت‌پذیری

«امروزه مدرسه و خانواده هر دو گله‌مند هستند که نوجوانان زیربار مسئولیت‌پذیری نمی‌روند اینکه این مسئولیت مهم است و باید آن را بفهمم و درک کنم امری است حیاتی.....»

✓ خودکارآمدی

«نوجوان باید خودش و توانایی‌هایش را قبول داشته باشد و گرنه از بس درس‌هایش نمیتونه بر باید و نمیتونه خودش را باور داشته باشد که میتونه به اهدافش برسه این همون چیزیه که ما بهش می‌گیم خودکارآمد»

۲. انگیزش درونی یکی از خرده مفاهیم در بخش غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی بود مشاوران معتقد بودند که اگر دانش‌آموزان نتوانند منابع انگیزش درونی را در خود پرورش دهند طبیعتاً قادر نیستند سختی‌های مسیر تحصیل را تحمل نمایند. این خرده مفهوم اشاره به این نکته داشت که برای غلبه بر دشواری‌ها فرد باید انرژی لازم برای ادامه مسیر را داشته باشد. این خرده مفهوم شامل کدبندی‌های اولیه زیر بود:

✓ انجام اقدامات کوچک

«به عقیده من سم انگیزش شروع با گام‌های بزرگه نوجوان برای مقابله با بی‌انگیزگی باید اقدامات کوچک کوچک انجام دهد بدون آنکه ما کمال‌گرایی کنیم یا او کمال‌گرایی کند»

✓ داشتن مرز زمانی برای انجام کارها

«دانش‌آموز باید یاد بگیرد هرچیزی را در زمان خودش انجام دهد؛ مسئله مهم دیگر این است که برای خودش مشخص کند که هر کاری را باید تا چه زمانی تمام کند»

✓ توجه به فواید درس خواندن

«هرکسی باید بداند برای چه باید کاری را انجام دهد یا ندهد این کار برای درس خواند هم صادق است به خصوص در زمانه‌ای که مد روز شده است که درس خواندن فایده‌ای ندارد»

✓ داشتن دوستان با انگیزه

«جمع دوستان نقش تعیین کننده‌ای در رشد تحصیلی دانش‌آموزان دارد به خصوص در نوجوانی، نوجوان به شدت متأثر از دوستان زندگی می‌کند»

✓ دیدن چالش به عنوان فرصت

«نگرش به مشکلات تحصیلی بسیار مهم است و اینکه دانش‌آموزان چالش‌ها را به عنوان فرصت ببینند این کمک می‌کند تا نوجوان انگیزه‌اش حفظ گردد»

✓ برخورداری از ذهنیت رشدی

«نوجوانی که فکر کند یادگیری سقفی دارد یا ذهنش ظرفیت محدودی دارد طبیعتاً انگیزه درس خواندن ندارد پس مدرسه، خانواده، و خود دانش‌آموز باور کنند که ذهنیت قابل توسعه دارد»

✓ پذیرش شکست به عنوان بخشی از مسیر نوجوانی

«نوجوانان باید بدانند نمی‌شود بدون شکست از مسیر یادگیری عبور کرد و این شکست ممکن است حین یادگیری یا ارائه تکلیف یا به هنگام امتحانات نهایی رخ دهد؛ این موضوع باعث حفظ انگیزه در بین آنان می‌شود»

۳. کنترل تکانه.

یکی دیگر از خرده مفاهیم در مفهوم اصلی غلبه بر موانع بود که نشان می‌داد نوجوان باید بتواند تکانه‌هایی را که مایه‌ی مزاحمت در مطالعه آن‌ها می‌شود را کنترل کنند. این خرده مفهوم شامل مفاهیم پایه زیر بود:

✓ نظم دهی

«نوجوانان باید از حداق توانایی نظم دهی برخوردار باشند تا بتوانند تکانه‌های‌شان را کنترل کنند و پیگیری اهداف بلند مدت را تعقیب کنند»

✓ بازداری

«بعضی از نوجوان‌ها بازداری ندارند برای انجام کار خلاف، درس نخواندن، سر در گوشی فرو بردن، پای تلویزیون و فیلم و سریال بودن»

✓ سازمان دهی

«درسته که نوجوان به اندازه بزرگسال نباید مسئولیت و وظیفه قبول کند ولی همین وظایف معمول زندگی از تمیز کردن اتاق، تا رفتن به مدرسه، ارتباط با دوستان و همسالان، حضور در مدرسه و آماده شدن برای امتحان نیاز به سازمان دهی دارند، اینکه چه ساعتی بخوابد، چه ساعتی بلند شود، چه چیز را اول مطالعه کند یا بنویسد همه و همه نیاز به سازمان دهی دارد»

✓ شروع کار

«یک وجه مهم در کنترل تکانه‌ها شروع کارهاست برای بسیاری از نوجوانان شروع فرآیند دشواری است»

✓ کنترل رفتار

«گرچه بسیاری از نوجوانان از علم و دانش لازم برای موفقیت برخوردارند اما آنان معمولاً نمی‌توانند رفتارهایشان را مطابق با شناخت‌شان کنند این توانایی که بتوانند رفتارشان را کنترل کنند نقش پررنگی در موفقیت تحصیلی آنان دارد»

✓ کنترل توجه و تمرکز

«اینکه نوجوان بداند الان باید به چه چیزی توجه کند و به هنگام امور مدرسه تمرکز بر آن موضوع داشته باشد یکی از رمزهای موفقیت است.»

نظارت بر برنامه‌ها

«دانش‌آموزان گرچه نمی‌توانند کامل به برنامه‌هایشان برسند ولی باید بتوانند متوجه شده و بفهمند به چند درصد برنامه‌هایشان

رسیده‌اند»

یکی دیگر از خرده مفاهیم در این مفهوم اصلی نظم دهی به زندگی بود که نشان می‌داد دانش‌آموز موفق توانایی ایجاد نظم نسبی در زندگی روزمره را دارد و می‌تواند متناسب با درایتی در حد نوجوانی زندگی را هدایت کند به طوری که برایش ایجاد مسئله نکند. این خرده مفهوم حاوی مفاهیم پایه‌ای زیر بود:

✓ مدیریت عوامل مخل

«من به نوجوانان موفق دقت کردم آن‌ها یک ترس عاقلانه دارند که باعث می‌گردد تا برخی کارها را انجام ندهند مثلاً برخی

فیلم‌ها را نبینند یا برخی جاها را نروند»

✓ نظم دادن به زندگی شخصی

«وقتی دقت بکنید بعضی از نوجوانان در رفتارهای پایه مانند مسواک زدن، حمام رفتن، نظافت شخصی، تمیز بودن بدن و از

این دست موارد دچار مشکلند در حالیکه نوجوان موفق به لحاظ تحصیلی به طور غالب از این مرحله عبور کرده است»

✓ نظم دادن به حضور در فضای مجازی

«معمولا خانواده‌هایی که دانش‌آموز موفق دارند والدین مقتدر هستند و سعی می‌کنند تا محیط کم خطر را برای فرزندان‌شان فراهم کنند شاید هم این دسته از نوجوانان به محرک‌های بیرونی برای برانگیختگی مغزی نیاز ندارند مانند دانش‌آموزان بیش فعال که برای تحریک مغزی مرتبا به محرک نیاز دارند و از این رو به خوبی می‌توانند از فضای مجازی دوری کنند»

✓ داشتن تقویم زندگی

«تقویم زندگی یعنی روتین سالانه زندگی و همچنین ماهانه زندگی، دانش‌آموز موفق از این روتین سالانه پیروی می‌کند چه فصلی موقع چه کاری است»

✓ مدیریت پول توجیبی

«یکی از ویژگی‌های جالب این نوجوانان توانایی کنترل تکانه و لخرجی در زندگی روزمره است که باعث می‌گردد تا به خوبی بتوانند پول را مدیریت کنند»

✓ قراردادن یادآورها در محیط

«داشتن یادآوری حالا یا به کمک پشتیبان یا به کمک والدین یا تعریفی از یادآور برای خودشان مانند داشتن دفترچه یادداشت همگی نشان می‌دهد این دانش‌آموزان از اندکی اضطراب برخوردارند که آنان را به انجامی تشریفاتی مثبت وامی‌دارد که به موفقیت آنان کمک می‌نماید و به ذهن آنان سازمان می‌دهد»

✓ تشخیص محدودیت‌ها

«بسیاری از نوجوانان غیر موفق در یک فضای خیالی زندگی می‌کنند فضایی که باعث می‌گردد درک درستی از زمان و انرژی خود نداشته باشند و موجب می‌گردد تا از معمولا از دیگران عقب‌تر باشند»

✓ دوری از رفتارهای پرخطر

«یکی از مشخصات جالب توجه این دسته از افراد آن است که به خوبی می‌توانند تشخیص دهند که چه رفتارهایی می‌تواند آن‌ها را با مسائل پیچیده مواجه کند و از امتحان آن‌ها خودداری می‌کند برای مثال دور شدن از خانواده، تجربه سیگار یا مواد و از این دست موارد»

با توجه به نتایج در جدول ۴-۱ از دیدگاه مشاوران تحصیلی برای موفقیت تحصیلی روبنای محقق شدن موفقیت توانایی دستیابی به شیوه‌های موفقیت تحصیلی است علت انتخاب این مفهوم اصلی آن بود که مشاوران معتقد بودند برای درس خواندن نیاز به مهارت‌های کافی نیست و لازم است تا آنان بدانند که محتوا و فرآیند مطالعه و یادگیری را چگونه مدیریت نمایند. این مفهوم اصلی این مفهوم اصلی حاوی پنج خرده مفهوم بود که عبارت بودند از:

(۱) مدیریت دروس ، (۲) مدیریت تکالیف، (۳) مدیریت روزهای امتحان، (۴) ارتباطات بین فردی مناسب و (۵) آگاهی و توسعه از

سبک‌های یادگیری

۱. مدیریت دروس

دانش‌آموزان موفق به دلیل هوش و یا محیطی که در آن درس خوانده‌اند و یا هر دو به خوبی می‌دانند چگونه دروس حفظی و حل‌کردنی را به خاطر بسپارند یا بیاموزند، چگونه برای امتحان آن آماده گردند و باور دارند که حتی اگر استعداد دروس حل‌کردنی در آنان بیشتر است باز هم می‌توانند در حفظیات نیز موفق باشند.

مدیریت دروس حفظ‌کردنی

«رمز موفقیت یک دانش‌آموز موفق خیلی چیزهاست یکیش اینه که فکر میکنه میتونه از عهده دروس مختلف بریاد و از چالش‌های یادگیری دروس مختلف حفظی استقبال میکنه»

مدیریت دروس حل‌کردنی

«یکی از موضوعات مهم که برای بیشتر دانش‌آموزان تبدیل به یک معضل میشه دروس حل‌کردنی و فهمیدنی است مثل فیزیک و ریاضی ولی این دانش‌آموزان وارد ماجرای یادگیری این دروس می‌شوند و از چالش با این دروس لذت می‌برند»

۲. مدیریت تکالیف یکی دیگر از خرده مفاهیم مهم در موفقیت تحصیلی طبق نظر خبرگان مشاوره‌ی تحصیلی بود که نشان می‌داد دانش‌آموز موفق توانایی دارد که تکالیف را به سرعت، به طور عمیق و با توانایی پشتکار به سرانجام برساند. این خرده مفاهیم شامل مفاهیم پایه زیر بود:

✓ چگونگی زمان بندی برای تکالیف

«اینکه دانش‌آموز بتواند در موعد مقرر کار تکالیف را تمام کند و انجام تکالیف برایش در اولویت باشد بسیار حائز اهمیت است این کار باعث تعمیق یادگیری شده و موجب می‌گردد تا از معلم بازخورد مثبت دریافت نماید»

✓ چگونگی مدیریت انجام انواع تکالیف

«تکالیف در مدرسه جنس مختلف دارند از حافظه تا قدرت حل مسئله و مهارت‌های یدی را پوشش می‌دهند و نوجوان باید بتواند همه را مدیریت کند و باور داشته باشد که قادر است تا هم را انجام دهد»

۳. مدیریت اضطراب امتحان دیگر خرده مفهوم در این مفهوم اصلی بود که نشان می‌داد دانش‌آموز موفق در دوره‌ی امتحانات نه بی اضطراب است و نه مضطرب و میزانی از اضطراب بهینه را تجربه می‌کند که از آغاز سال تحصیلی موجبات موفقیت او را فراهم می‌نماید این خرده مفهوم شامل دو کد مفهوم پایه بود که عبارت بودند از:

✓ چگونگی مدیریت اضطراب به هنگام امتحان

«وقتی دانش‌آموزان به فصل امتحانات وارد می‌شوند باید بتوانند در ماراتن ارزیابی موفق بشوند یک شکست و یا یک نتیجه غیر مطلوب می‌تواند آنان را در آستانه‌ی اضطراب شدید و ناامیدی قرار دهد آنان به خوبی با شیوه‌های مدیریت اضطراب در روزهای امتحان آشنا هستند»

✓ مدیریت اضطراب امتحان در طول ترم

«دانش آموز موفق همیشه برنامه‌هایی برای حضور در امتحانات پایانی دارد برنامه‌های دوره درسی، آماده شدن برای امتحانات مستمر و یا تهیه خلاصه و تهیه سوالات اضافه»

✓ توجه به سبک زندگی در روزهای امتحان

«میدونید بسیاری از دانش‌آموزان موفق در روزهای امتحان از سبک زندگی خاصی پیروی می‌کنند برای مثال زود می‌خوابند، حتما صبحانه می‌خورند از آدم‌های استرسی دوری می‌کنند و خلاصه اصول سبک زندگی در امتحانات را رعایت می‌کنند»

✓ آشنایی با چگونگی امتحان دادن انواع دروس

«هر دانش‌آموزی برای اینکه بتواند از امتحانات با موفقیت عبور کند باید بداند امتحان داد و پاسخ نوشتن در انواع گوناگون دروس متفاوت است و هر کدام اصول خودش را دارد»

۴. آگاهی و توسعه از سبک‌های یادگیری یکی دیگر از خرده مفاهیم در این مفهوم اصلی بود که نشان می‌داد دانش‌آموزان موفق چه آگاهانه و چه ناآگاهانه به خوبی می‌دانستند که سبک یادگیریشان چه هست و از آن بهره می‌بردند این خرده مفهوم شامل مفاهیم پایه زیر بود:

✓ خودآگاهی از سبک یادگیری

«به هر حال دانش‌آموز هرچه بهتر بداند که چطور می‌تواند بهتر بیاموزد موفقتر خواهد بود برخی از دانش‌آموزان به طور تصادفی این مورد را کشف کرده‌اند و برخی دیگر به کمک مشاور تحصیلی»

✓ توانایی بهره‌گیری از سایر سبک‌های یادگیری

«گرچه دانش‌آموز موفق از سبک یادگیری خودش آگاه است ولی می‌تواند از سایر سبک‌ها نیز بهره‌برد به خصوص برخی از آنان باور دارند که می‌توانند توانایی‌های ذهنی‌شان را افزایش دهند و یا بسیار زیاد به توانمندی‌های‌شان توجه دارند»

✓ توانایی توسعه سبک‌های یادگیری

«دانش‌آموز موفق نه تنها باور دارد که میتواند از سایر انواع سبک یادگیری استفاده نماید بلکه می‌تواند و انجام می‌دهد».

۵. مدیریت روابط بین فردی یکی دیگر از خرده مفاهیم در این مفهوم پایه بود که نشان می‌داد دانش‌آموز موفق توانایی خوبی برای مدیریت همسالان، انتخاب دوست و برقراری ارتباط با معلمان را دارد. این خرده مفهوم شامل مفاهیم پایه زیر بود:

✓ توانایی دوست‌یابی مناسب

«به هر حال نقش دوستان و همکلاسی‌ها را نمی‌شود در موفقیت نادیده گرفت این دانش‌آموزان معمولاً دوستانی دارند که محرکی برای موفقیت و درس خواندن هستند»

✓ مقابله با فشار همسالان

«این نوجوانان توانایی دارند به ایده‌ها، توقعات و انتظارات همکلاسی‌ها برای پذیرفته شدن بی توجه باشند»

✓ توانایی تعامل مناسب با معلمان

«دانش‌آموز موفق ارتباطات خوبی با معلمان و با کادر مدرسه دارد معلمان را برعلیه خود تحریک نمی‌کند و این باعث می‌گردد

تا به مدرسه اشتیاق داشته باشد»

✓ توانایی رعایت قوانین مدرسه

«یکی از ویژگی‌های مهم دانش‌آموز موفق توانایی پیروی از قوانین مدرسه است و نافرمانی در این گروه به طور رایج بسیار

کم مشاهده می‌گردد و این باعث می‌گردد تا بازخوردهای مثبت زیادی را دریافت نمایند»

بحث و نتیجه‌گیری

به منظور پاسخگویی به سؤال پژوهش از روش تحلیل محتوای مرسوم هیش و شانون (۲۰۰۵) استفاده شد. تحلیل محتوای مصاحبه با مشاوران تحصیلی در خصوص موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد این مفهوم دو بعد و یازده خرده مفهوم دارد که عبارت بودند از: ۱) شیوه‌های دستیابی به موفقیت تحصیلی (با خرده مفاهیم مدیریت درس‌های مفهومی، مدیریت درس‌های فهمیدنی، مدیریت تکالیف، مدیریت روزهای امتحان، ارتباطات بین فردی مناسب در مدرسه و آگاهی و توسعه از سبک‌های یادگیری)، ۲) توانایی غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی (هدمندی، ایجادانگیزش درونی، کنترل تکانه و نظم دهی به زندگی).

در همسویی این یافته با سایر پژوهش‌ها می‌توان گفت تا کنون پژوهشی به این موضوع نپرداخته است که بتوان همسویی و ناهمسویی آن را با سایر پژوهش‌ها بررسی کرد اما به هر حال پژوهش‌های گوناگونی به موفقیت تحصیلی بین گروه‌های سنی مختلف پرداخته‌اند؛ از جمله نجفی و حیدری (۱۴۰۳)، نشان داد که یادگیری ترکیبی نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دارد (Najafi & Heidari, 2019)؛ روکسا و کینزلی (۲۰۱۹)، الگوی فردی و خانوادگی موفقیت تحصیلی را ارائه دادند که نشان می‌داد موفقیت تحصیلی شامل شش مقوله شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پی‌آمدهاست (Roksa & Kinsley, 2019)؛ خضرپور (۱۴۰۲)، نشان داد که سرمایه روانشناختی تعیین کننده موفقیت تحصیلی است (Khezrpour, 2023)؛ انصاری خواه و انصاری خواه (۱۴۰۳)، نیز نشان دادند که انگیزه تحصیلی با موفقیت تحصیلی ارتباط نزدیک دارد. به هر حال این نتایج برخی مفاهیم مستخرج از بخش کیفی را تایید می‌کند (Ansari-Khoh & Ansari-Khoh, 2024).

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت زندگی تحصیلی برای دانش‌آموزان نوجوان مهمترین بعد زندگی آنان را تشکیل می‌دهد. آن‌ها تقریباً یک چهارم روز را در مدرسه با معلمان، همکلاسی‌ها و محیط مدرسه سپری می‌کنند و حداقل بین دو تا سه ساعت را صرف انجام تکالیف و برای تعمیق یادگیری لا اقل باید دو ساعت را صرف پیشخوانی، بازنگری و تعمق و تامل در درس‌ها و کتب کنند. این فعالیت‌ها در مجموع زمان زیادی از زمان باقی مانده پس از ساعات حضور را در مدرسه را به خود اختصاص می‌دهد (Mahoney et al., 2021). از سوی دیگر امروزه بیش از گذشته عوامل پرت کننده حواس، تمرکز و توجه، دانش‌آموزان را در معرض خطر شکست

تحصیلی قرار می‌دهد. در واقع وجود محرک‌های غیر تحصیلی و گذرا می‌توانند کنترل تکانه و خویشتن‌داری را در دانش‌آموز ضعیف سازند (Ajjawi et al., 2020) و همچنین کنجکاوی و انگیزش نوجوان را به مسیرهای دیگری هدایت کنند (Balkis & Duru, 2016; Balkis et al., 2013). از طرفی دیگر در این دوره قدرت همسالان از هر دوره‌ی دیگری بیشتر است به نحوی که همسالان و فشار آنان بخشی از افکار، رفتار و هیجانات او را به خود اختصاص می‌دهند و حتی می‌توانند تنظیم هیجانی و شناختی او را بر هم بزنند و به این ترتیب رفتارهای مخمل‌یادگیری را بروز دهند. بنابراین لازم است تا نوجوانان بتوانند برای موفقیت تحصیلی این شرایط را مدیریت نمایند (Haapala et al., 2020; Howell & Watson, 2007). مشاوران تحصیلی معتقد بودند که برای عبور از موانع مذکور نوجوانان باید بتوانند هدفمند باشند. یکی از مشاوران تحصیلی می‌گوید: «بی‌توجهی به هدف و یا هدف در حد گذارندن درس‌ها و عبور از این پایه تحصیلی دانش‌آموزان را در زمینه‌ی انگیزش درونی، کنترل تکانه و نظم دهی به زندگی دچار مشکل می‌سازد در عین حال هدفمندی خود به خودتنظیمی، حفظ اراده و کنترل محرک‌های مزاحم نیاز دارد» پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهد که هدفمندی نقش به‌سزایی در موفقیت دانش‌آموزان دارد (Corcoran et al., 2018; Khawati, 2011; Khezrpour, 2023). امروزه مشخص شده است برخی از دانش‌آموزان علیرغم اینکه از هدفمندی، کنترل تکانه، انگیزه و توانایی سازمان‌دهی به زندگی برخوردارند در عین حال نمی‌توانند از پس مسائل درسی برآیند به این ترتیب موفقیت تحصیلی بعد مکتبی دارد و آن توانایی مدیریت درس‌ها، نحوه مطالعه، شرکت در امتحان و مدیریت مدرسه و اضطراب امتحان است. همچنین دانش‌آموزان لازم است تا بتوانند با مدرسه و معلمان ارتباط بگیرند و توانایی داشته باشند با قوانین مدرسه کنار بیایند در غیر اینصورت، در معرض اتهام بی‌نظمی و نافرمانی قرار می‌گیرند و برای خود مسائل و چالش‌هایی را رقم می‌زنند (Abouzeid et al., 2021). در همین راستا یکی از مشاوران می‌گوید: «دانش‌آموز موفق به شیوه‌های مطالعه‌ی درس‌های مفهومی و حفظی مسلط است؛ می‌داند چگونه مدیریت زمان داشته باشد، تکالیف را می‌تواند مدیریت کند و قادر است برای امتحان آماده شود» به هر حال از دید مشاوران هر کدام از این ابعاد، حاوی جزئیاتی بود برای مثال یکی از مشاوران می‌گوید: «تصور کنید چگونه جزئیات یک درس را باید به خاطر بسپارید تا یکدیگر را آلوده نکنند، مرزبندی‌ها محتوای درسی مشخص باشد و به خوبی یادآوری شوند؛ یا چگونه می‌توان ابهام در درس ریاضی و فیزیک در فهم مسائل را برای خود حل و فصل کرد». به هر حال این نتایج نشان می‌دهد دو بعد مهم توانایی غلبه بر موانع و استفاده از شیوه‌های صحیح موفقیت هر دو لازم و ملزوم هم هستند و نبود یکی به بی‌ثمر ماندن دیگری ختم می‌شود. این دو در کنار یکدیگر به انسجام لازم برای موفقیت تحصیلی کمک می‌کنند. نکته دیگری که در این پژوهش آشکار می‌گردد آن است که هر بعد از موفقیت تحصیلی با ترکیبی از مولفه‌ها مشخص می‌گردد که از دیدگاه مشاوران تحصیلی خبره همگی برای رشد و موفقیت دانش‌آموز لازم و مورد نیازند. برای مثال شیوه‌های دستیابی به موفقیت تحصیلی ترکیبی است از مدیریت درس‌های مفهومی، مدیریت درس‌های فهمیدنی، مدیریت تکالیف، مدیریت روزهای امتحان، ارتباطات بین فردی مناسب در مدرسه و آگاهی و توسعه از سبک‌های یادگیری و توانایی غلبه بر موانع موفقیت تحصیلی نیز از مولفه‌های هدفمندی، ایجاد انگیزش درونی، کنترل تکانه و نظم دهی به زندگی تشکیل شده است.

این مدل نه تنها برای آموزش و پژوهش در موفقیت تحصیلی می‌تواند موثر باشد بلکه می‌تواند برای ارزیابی دانش‌آموزان در زمینه‌ی نقاط و قوت زندگی تحصیلی موثر باشد و به خوبی می‌تواند برای مشاوران در ارزیابی توانمندی‌های دانش‌آموز و بالعکس ضعف‌های دانش‌آموز راهگشا باشد. این مدل می‌تواند برای پشتیبانان تحصیلی دانش‌آموزان، والدین و مشاوران تحصیلی نیز نقشه راهنمایی باشد که از هیچ یک از ابعاد و مولفه‌های موثر بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموز غافل نباشند تا بهتر بتوانند به دانش‌آموز کمک کنند.

این پژوهش همچون سایر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی داشت از جمله اینکه خود دانش‌آموزان موفق و ناموفق برای اعتباریابی یافته‌ها مورد توجه قرار نگرفتند. پیشنهاد می‌گردد سایر پژوهش‌گران از نتایج این بسته آموزشی استفاده و آن را اعتباریابی نمایند.

خلاصه مبسوط (Extended Abstract)

Introduction

Adolescence is a critical developmental phase marked by emotional, cognitive, and social transformations. During this period, teenagers experience fluctuations as they seek their identity, attempt to achieve independence from their families, and are influenced by their peers (Turner & Hodis, 2023). Along with sexual maturation, the attraction to the opposite sex, and the societal pressures to focus on career paths and schoolwork, adolescence often leads to increased anxiety and emotional turmoil. These challenges can interfere with adolescents' communication with their families, peers, and schools, leading to academic difficulties. As a result, some students experience a lack of commitment to their academic responsibilities, which can contribute to academic underperformance. The success of students in school can significantly impact their future career opportunities, social capital, and quality of life (Salarzadeh & Mahboubi, 2009). Conversely, academic failure can lead to personal and social issues, deviating from the educational system's goals (Balkis & Duru, 2016; Balkis et al., 2013). Hence, academic success is one of the primary concerns of any educational system (Rezaei et al., 2016).

Numerous studies have examined various ways to enhance academic performance, including cognitive skill improvement programs (Peng & Kievit, 2020), spiritual leadership training (Karadağ et al., 2020), and socio-emotional learning programs (Corcoran et al., 2018). In Iran, studies have also suggested that academic self-efficacy training can improve academic success and reduce educational harm (Khoji-Nejad et al., 2020). However, a gap remains in understanding the valuable experiences of educational counselors, particularly

those who work with both successful and struggling students. These experiences can provide a holistic and effective perspective on academic success. Therefore, this research aimed to identify the components of academic success based on the insights of experienced educational counselors, combining theoretical knowledge with practical experience.

Methodology

This study aimed to identify the factors that contribute to academic success in middle school students by analyzing the experiences of experienced educational counselors. The qualitative research approach was used, specifically content analysis, to interpret interview data from counselors with expertise in the field. The content analysis followed the conventional method of Hsieh and Shannon (2005), which is suitable when interview texts do not contain complex or hidden meanings that require thematic analysis. The steps involved in content analysis included the extraction of concepts, coding of interview texts, preliminary verification by research supervisors, and the assessment of reliability and validity by expert team members. A group interview method was used to gather data from eight experienced counselors. The interviews were conducted until data saturation was reached, ensuring that all key themes were covered. During the group interview, participants were asked to respond individually, with the opportunity for colleagues to agree or add new points once all primary ideas had been discussed. Each session lasted four hours.

Findings

In the content analysis of the interviews with the educational counselors, two main dimensions and eleven sub-components of academic success emerged. These components include:

1. Methods for Achieving Academic Success:

- **Management of Learning Subjects:** This involves strategies for managing both conceptual and practical subjects.
- **Management of Homework:** Effective time management and prioritization of tasks.
- **Management of Exam Days:** Preparation and psychological readiness for exams.

- **Interpersonal Relationships:** Maintaining positive relationships with teachers, peers, and family.
 - **Awareness and Development of Learning Styles:** Tailoring learning strategies to fit personal styles for better retention and understanding.
2. **Ability to Overcome Barriers to Academic Success:**
- **Goal Orientation:** Setting clear, achievable academic goals.
 - **Intrinsic Motivation:** Developing self-driven motivation to succeed.
 - **Impulse Control:** Managing distractions and avoiding procrastination.
 - **Organization of Life:** Balancing school responsibilities with personal life, including time management and self-discipline.

These findings reflect the core components that contribute to academic success, as identified by experienced counselors in the field.

Discussion and Conclusion

This study aimed to explore the factors contributing to academic success among middle school students, drawing on the experiences of educational counselors. The content analysis revealed two key dimensions: methods for achieving academic success and the ability to overcome barriers to success. These dimensions include a range of sub-components, such as effective study techniques, motivation, time management, and the development of positive interpersonal relationships.

The findings align with previous research indicating that academic success is influenced by a combination of cognitive, emotional, and behavioral factors. For example, studies have shown that goal orientation and intrinsic motivation play a significant role in academic achievement (Allee-Herndon & Roberts, 2021). Similarly, the ability to manage time, control impulses, and maintain a balance between academic and personal life is crucial for success (Mahoney et al., 2021). Furthermore, the research supports the idea that strong interpersonal relationships with teachers and peers are integral to academic performance (Ajjawi et al., 2020).

In light of these findings, it is clear that academic success cannot be attributed to a single factor; rather, it is the result of an interplay of personal, cognitive, and environmental factors. Counselors emphasized the importance of goal-setting and motivation in overcoming challenges that adolescents face during their academic journey. A lack of clear

academic goals or failure to regulate distractions can lead to poor academic outcomes, highlighting the need for interventions that address these areas.

The study also underscores the importance of teaching students effective study habits, time management, and emotional regulation skills. Educational counselors suggested that academic success requires not only academic skills but also the ability to manage life's external pressures, including peer influence and family expectations. Moreover, establishing strong self-efficacy and the ability to handle academic challenges are crucial for fostering long-term academic resilience.

In conclusion, this research offers valuable insights into the factors that contribute to academic success in adolescents. By focusing on both the methods for achieving academic success and the barriers that hinder it, this study highlights the holistic nature of academic achievement. Further research could explore interventions that target these factors, offering practical solutions for improving academic outcomes in diverse educational settings.

منابع

- Abouzeid, E., Fouad, S., Wasfy, N. F., Alkhadragey, R., Hefny, M., & Kamal, D. (2021). Influence of personality traits and learning styles on undergraduate medical students' academic achievement. *Advances in Medical Education and Practice*, 769-777. <https://doi.org/10.2147/AMEP.S314644>
- Ajjawi, R., Dracup, M., Zacharias, N., Bennett, S., & Boud, D. (2020). Persisting students' explanations of and emotional responses to academic failure. *Higher Education Research & Development*, 39(2), 185-199. <https://doi.org/10.1080/07294360.2019.1664999>
- Allee-Herndon, K. A., & Roberts, S. K. (2021). The power of purposeful play in primary grades: Adjusting pedagogy for children's needs and academic gains. *Journal of Education*, 201(1), 54-63. <https://doi.org/10.1177/0022057420903272>
- Ansari-Khoh, M. S., & Ansari-Khoh, S. S. (2024). The Two-Way and Effective Relationship of Success with Academic Motivation. Conference on Management and Humanities Research in Iran,
- Awang-Hashim, R., Kaur, A., & Noman, M. (2015). The interplay of socio-psychological factors on school engagement among early adolescents. *Journal of adolescence*, 45, 214-224. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.10.001>
- Balkis, M., & Duru, E. (2016). Procrastination, self-regulation failure, academic life satisfaction, and affective well-being: underregulation or misregulation form. *European Journal of Psychology of Education*, 31(3), 439-459. <https://doi.org/10.1007/s10212-015-0266-5>
- Balkis, M., Duru, E., & Bulus, M. (2013). Analysis of the relation between academic procrastination, academic rational/irrational beliefs, time preferences to study for exams, and academic achievement: A structural model. *European Journal of Psychology of Education*, 28(3), 825-839. <https://doi.org/10.1007/s10212-012-0142-5>
- Corcoran, R. P., Cheung, A. C., Kim, E., & Xie, C. (2018). Effective universal school-based social and emotional learning programs for improving academic achievement: A systematic review and meta-analysis of 50 years of research. *Educational Research Review*, 25, 56-72. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.12.001>
- Haapala, E. A., Haapala, H. L., Syväoja, H., Tammelin, T. H., Finni, T., & Kiuru, N. (2020). Longitudinal associations of physical activity and pubertal development with academic achievement in adolescents. *Journal of sport and health science*, 9(3), 265-273. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2019.07.003>
- Hojjati, M., Yousefi, Z., & Golparvar, M. (2019). Development and Psychometric Evaluation of the Exam Anxiety Scale Among Exam-Taking Students. *Knowledge and research in applied psychology*.
- Howell, A. J., & Watson, D. C. (2007). Procrastination: Associations with achievement goal orientation and learning strategies. *Personality and individual differences*, 43(Issue number missing), 167-178. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.11.017>

- Karadağ, M., Altınay Aksal, F., Altınay Gazi, Z., & Dağlı, G. (2020). Effect size of spiritual leadership: In the process of school culture and academic success. *Sage Open*, 10(1), 2158244020914638-2158244020914638. <https://doi.org/10.1177/2158244020914638>
- Khawati, M. S. (2011). A sociological look at the phenomenon of administrative corruption in Afghanistan. *Rowak Andisheh Journal*, [Volume number missing](23), 77-80.
- Khezrpour, Y. (2023). The Role of Psychological Capital Components in Predicting Academic Success. *Modern Advances in Psychology, Educational Sciences, and Training*, 59(6), 159-170.
- Khoyi-Nejad, G., Rajai, A., & Nazemi, S. M. R. (2020). The Effectiveness of Academic Self-Efficacy Training on Academic Challenges and Success Among Secondary School Students. *New Educational Ideas*, 3(16), 191-212.
- Linnenbrink, E. A., & Pintrich, P. R. (2019). Motivation as an enabler for academic success. *School Psychology Review*, 31(3), 313-327. <https://doi.org/10.1080/02796015.2002.12086158>
- Mahoney, J. L., Weissberg, R. P., Greenberg, M. T., Dusenbury, L., Jagers, R. J., Niemi, K., & Yoder, N. (2021). Systemic social and emotional learning: Promoting educational success for all preschool to high school students. *American psychologist*, 76(7), 1128. <https://doi.org/10.1037/amp0000701>
- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2008). Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*, 46(1), 53-83. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2007.01.002>
- Najafi, H., & Heidari, M. (2019). Blended learning and academic achievement: A meta-analysis. *Quarterly of Iranian Distance Education Journal*, 1(3), 39-48.
- Peng, P., & Kievit, R. A. (2020). The development of academic achievement and cognitive abilities: A bidirectional perspective. *Child Development Perspectives*, 14(1), 15-20. <https://doi.org/10.1111/cdep.12352>
- Rezaei, A. M., Jahan, F. e., & Rahimi, M. (2016). Academic Performance: The Role of Achievement Goals and Motivation. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 12(42), 155-171.
- Roksa, J., & Kinsley, P. (2019). The role of family support in facilitating academic success of low-income students. *Research in Higher Education*, 60(4), 415-436. <https://doi.org/10.1007/s11162-018-9517-z> 10.1007/s11162-018-9525-z
- Sadeghi, A. (2021). Feasibility Study of Implementing Legalization of Illegal Drugs in the Iranian Criminal Justice System with Comparative Approach. *Comparative Law Studies*, 12(2), 567-589.
- Salarzadeh, N., & Mahboubi, R. (2009). Comparison of the Role of Social Capital and Socio-Economic Status in the Academic Success of Pre-University Students in Urmia City. *Quarterly Journal of Social sciences*, 47, 229-271.
- Turner, M., & Hodis, F. A. (2023). A systematic review of interventions to reduce academic procrastination and implications for instructor-based classroom interventions. *Educational psychology review*, 35(4), 118. <https://doi.org/10.1007/s10648-023-09838-x>
- Wood, C. L., Lane, L. C., & Cheetham, T. (2019). Puberty: Normal physiology (brief overview). *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 33(3), 101265-101265. <https://doi.org/10.1016/j.beem.2019.03.001>

Identification of Strengths in Sports Talent Identification in the Iranian Education System

1. Razieh Nazemi: PhD Student in Educational Psychology, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
2. Ali Mahdad*: Associate Professor, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (Email: alimahdad.am@gmail.com)
3. Zahra Yousefi: Assistant Professor, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Abstract

Iran, as a country with a young population and significant sporting potential, requires an efficient and scientific system for identifying and nurturing sports talents. Addressing this issue provides an opportunity to identify strengths, resolve challenges, and develop strategies that could lead to a fundamental transformation in the sports talent identification process. The purpose of this study was to identify the strengths of sports talent identification in the education system of Iran. The research was applied in purpose, and field-based in data collection, utilizing a mixed-methods approach (quantitative and qualitative). The qualitative sample consisted of experts in the field of sports talent identification within the education system, while the quantitative sample comprised over ten thousand physical education teachers across the country. The sample size for the qualitative section was 15 individuals, and in the quantitative section, 384 physical education teachers were selected using the Morgan sampling table, through a convenience sampling method. Data analysis was conducted using the Friedman ranking statistical method, employing SPSS26 software. The results showed that the strengths in the management of sports talent identification within the education system were identified as 23 factors. Among these, early identification of talents, use of various evaluation techniques, collaboration with parents, and attention to holistic development were ranked first to fourth, while continuous assessment was ranked last. The findings indicated that sports talent management within Iran's education system possesses several strengths, the identification and utilization of which could significantly improve the process of talent identification and development. Based on these findings, it is necessary for Iran's education system to adopt a comprehensive and scientific approach to strengthen and leverage these strengths, with a focus on addressing challenges. This could be a crucial step towards the sustainable development of sports in the country.

Keywords: Sports Talent Identification, Sustainable Sports Development, Education System.
